

ΤΙ ΕΧΕΙ ΠΙΣΩ ΑΠ' ΤΟ «ΕΛΕΥΘΕΡΟ» ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ; ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ ΦΥΣΙΚΑ!

Η Λετονή μολοσεβίκα Άσια Λάτσις, περιγράφει τα ταξίδια της στη Νάπολη με τον Βάλτερ Μπένγκιαμιν στα χρόνια του μεσοπολέμου, σημειώνοντας στις αναμνήσεις της το εξής: «[...] είδαμε ένα μωρό στο καλάθι να βυζιίνει από ένα μεγάλο μπουκάλι γεμάτο με κόκκινο υγρό· ο Βάλτερ μου εξήγησε ότι οι μπότες έδιναν κρασί στα νεογέννητα για να κοιμούνται στα γρήγορα και να τις αφήνουν στην ψυχία τους».¹ Αντίστοιχα, η Σίλβια Φεντερίτσι γράφοντας για την κατασκευή της οικιακής εργασίας στην Αγγλία του 19ου αιώνα αναφέρεται στο ότι οι γυναίκες που φρόντιζαν τα παιδιά των εργατριών, τους έδιναν δόσεις από το οπιούχο σιρόπι Godfrey's Cordial για να τα ηρεμήσουν.²

Σήμερα, η χρήση μη κρατικά εγκεκριμένων εξαρτησιογόνων ουσιών στην ανατροφή μικρών παιδιών, αναμφίβολα θα δημιουργούσε κάποιο μιντιακό σκάνδαλο περί παιδικής κακοποίησης από αυτά που έχουμε συνηθίσει τα τελευταία χρόνια. Αντίθετα, η εμπειρικά διαπιστωμένη χρήση του smartphone και η ασταμάτητη προβολή βίντεο στο Youtube σαν παιδικό ηρεμιστικό, είναι μια πολύ πιο κρατικά αποδεκτή μέθοδος, ειδικά αν αναλογιστεί κανείς την επίδρασή της και πάνω στον ενήλικο πληθυσμό. Μέσω εντατικής εκπαίδευσης στον χειρισμό του smartphone ένα τριχρόνο παιδί είναι σε θέση να κάνει scroll και swipe στην οθόνη, να επιλέγει το επόμενο βίντεο και να πατάει skip ads. Ουδενμία εξάρτηση υφίσταται εδώ πέρα σύμφωνα με τους ειδικούς, μονάχα ο μαγικός διαδικτυακός κόσμος και οι απεριόριστες δυνατότητές του. Τουλάχιστον μέχρι πρόσφατα.

Η ανάπτυξη του διαδικτύου σαν έκφραση της αμερικανικής πλανητικής κυριαρχίας

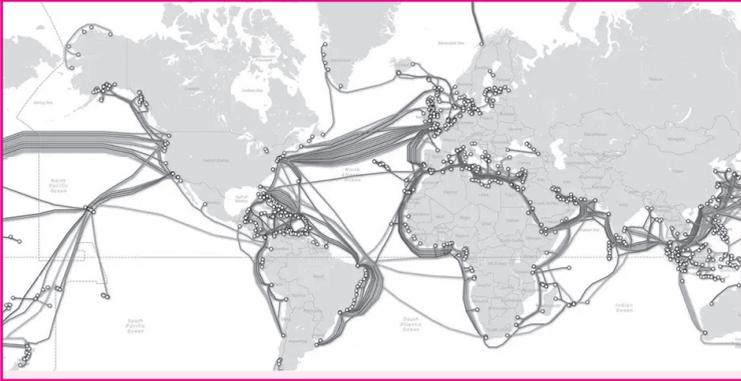
Οι διαδεδομένες γνώμες γύρω από το ζήτημα, βλέπουν το διαδίκτυο σαν ένα άυλο και ελεύθερο από περιορισμούς παγκόσμιο δίκτυο, που έχει τη δυνατότητα -και για πολλούς απώτερο σκοπό- να φέρνει σε επαφή ανθρώπους από όλες τις γωνιές του χάρτη. Όποιος έχει την κατάλληλη πρόσβαση μπορεί υποτίθεται να επικοινωνήσει οτιδήποτε και με όποιον τρόπο θέλει, καθιστώντας το τελικά ένα δίκτυο ψηφιακά συνδεδεμένων ανθρώπων πραγματικά δημοκρατικό. Τέτοιες μαλακιούλες μπορεί να εξασφαλίζουν αξιοπρεπή βαθμό στην έκθεση στις πανελλήνιες, αλλά για τους δικούς μας σκοπούς είναι για τα μπάζα. Διότι σύμφωνα με αυτό το περιοδικό, ο κόσμος μας δεν αποτελείται από ελεύθερα διασυνδεδεμένα άτομα, αλλά από ένοπλα καπιταλιστικά κράτη σε διαρκή ανταγωνισμό μεταξύ τους. Πολύ πιο χρήσιμο λοιπόν για τους σκοπούς μας θα ήταν να παρακολουθήσουμε την ανάπτυξη και διάδοση του ίντερνετ και της ψηφιακής οικονομίας παράλληλα με την εξέλιξη του διακρατικού ανταγωνισμού τα τελευταία 30 χρόνια. Ο οποίος, ως γνωστόν, έπειτα από την κατάρρευση του σοβιετικού μπλοκ είχε στο επίκεντρό του την πλανητική κυριαρχία του αμερικανικού κράτους.

Η έκρηξη του διαδικτύου τη δεκαετία του '90 στην Αμερική αλλά και παγκόσμια, χαρακτηρίστηκε από την εμπορευματοποίησή του μέσω επενδυτικού οργασμού γύρω από τις διαδικτυακές εταιρείες και τις υποδομές δικτύων. Πάνω από 50.000 διαδικτυακές εταιρείες δημιουργήθηκαν εκείνα τα χρόνια και χρηματοδοτήθηκαν με δισεκατομμύρια δολάρια, συχνά πριν καν αρχίσουν να έχουν κέρδη. Ανάλογου μεγέθους ποσά επενδύθηκαν στην εγκατάσταση εκατομμυρίων χιλιομέτρων οπτικών ινών και υποβρύχιων καλωδίων, στον σχεδιασμό λογισμικού και δικτύων, στις βάσεις δεδομένων και τους servers.³ Η τεράστια επενδυτική δραστηριότητα δημιούργησε τη λεγόμενη φούσκα του dot-com η οποία τελικά έσκασε το 2001. Αυτό το τελευταίο, μνημονεύεται κατά βάση για τις «καταστροφικές» επιπτώσεις του στην οικονομία: οι επενδυτές έχασαν τα λεφτά τους, πολλές εταιρείες χρεωκόπησαν, προκλήθηκε οικονομική ύφεση - δηλαδή τα συνήθη αποτελέσματα σε περιπτώσεις σκασίματος οικονομικής φούσκας.

Απ' την άλλη, τα οφέλη για το αμερικανικό κράτος (πρώτα και κύρια) και για τους συμμάχους του (δευτερευόντως) συχνά παραγνωρίζονται. Κατ' αρχάς, η χρεωκοπία πολλών διαδικτυακών εταιρειών λόγω φούσκας δεν σήμαινε ότι όλες οι εταιρείες χρεωκόπησαν. Αντίθετα, διάφορες από αυτές που επιβίωσαν (Google, Yahoo, Amazon, eBay) αλλά και διάφορες που δημιουργήθηκαν τα αμέσως επόμενα χρόνια (Facebook, Youtube, Twitter), έφτιαξαν εφαρμογές που κυριάρχησαν παγκοσμίως ως τα βασικά εργαλεία του σύγχρονου τριτογενούς τομέα. Έπειτα, οι υποδομές όπως τα υποθαλάσσια καλώδια οπτικών ινών, τα οποία καθιστούν το διαδίκτυο ένα παγκόσμιο δίκτυο μεταφέροντας το 95% της διεθνούς κίνησης δεδομένων, παρέμειναν μια χαρά στη θέση τους και τα επόμενα χρόνια επεκτάθηκαν περαιτέρω αποτελώντας τη ραχοκοκαλιά της ψηφιακής οικονομίας.⁴

Το διαδίκτυο σαν παγκόσμιο δίκτυο και η λεγόμενη ψηφιακή οικονομία που δημιούργησε υπήρξαν γέννημα θρέμμα της εποχής της παγκοσμιοποίησης και μία απ' τις βασικές εκφράσεις της. Επρόκειτο για την εποχή που το αμερικανικό κράτος καθιερώθηκε ως η μοναδική παγκόσμια δύναμη χωρίς σοβαρό ανταγωνιστή. Ο αμερικανικός στόλος εξασφάλιζε τον έλεγχο στις παγκόσμιες θάλασσες, είτε αυτός αφορούσε τη μεταφορά εμπορευμάτων είτε την ακεραιότητα των υποθαλάσσιων καλωδίων. Το ευρύ δίκτυο συμμαχιών ή έστω μη εχθρικών κρατών προς το αμερικανικό κράτος, μέχρι πρόσφατα εξασφάλιζε στις αμερικανικές εταιρείες τεχνολογίας τον απαραίτητο διεθνή καταμερισμό της εργασίας για να ευδοκιμήσουν, όπως συνέβη κάποια χρόνια νωρίτερα με τη διεθνοποίηση των αμερικανικών εργοστασίων. Ο καταμερισμός αυτός εξασφαλίζει φθηνά εργατικά χέρια από όλο τον κόσμο για τις εκατομμύρια υποτιμημένες θέσεις εργασίας που δημιουργεί ο κλάδος της τεχνολογίας και οι οποίες συσκοτίζονται πίσω απ' την αστραφτερή εικόνα των καλοπληρωμένων προγραμματιστών της Silicon Valley. Για παράδειγμα, οι εργάτες σε υπερβολάβους των μεγάλων αμερικανικών εταιρειών τεχνολογίας φέρνουν εις πέρας το customer support, κάνουν τους content moderators, επεξεργάζονται δεδομένα για τη δημιουργία εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης, εκτελούν ψηφιακές μικροεργασίες αμειβόμενοι με ψίχουλα.⁵ Σε αυτό τον διεθνή καταμερισμό πρέπει φυσικά να προστεθούν οι περίπλοκες εφοδιαστικές αλυσίδες απ' τις οποίες παράγονται τα κάθε είδους γκατζετάκια με δυνατότητα σύνδεσης στο ίντερνετ από τους υπολογιστές μέχρι τα smartphone, στην παραγωγή των οποίων εμπλέκονται πρώτες ύλες, εργοστάσια και εργασία από δεκάδες διαφορετικές χώρες.

Ο κόσμος του διαδικτύου, η ψηφιακή οικονομία, ο κλάδος της τεχνολογίας, όπως θέλετε πείτε το, χτίστηκε με τρόπο που να εξασφαλίζει και να επιβάλει τα αμερικανικά κρατικά συμφέροντα σε όλα τα υπόλοιπα κράτη. Προέκυψε από τον ρόλο που απέκτησε το αμερικανικό κράτος ως ρυθμιστής των διεθνών σχέσεων τις τελευταίες δεκαετίες, πάνω απ' όλα μέσω της προβολής ένοπλης ισχύος. Το αποτέλεσμα είναι να μην μπορεί να γίνει καν αντιληπτή μια καπιταλιστική οικονομία σήμερα η οποία δεν βασίζεται με κάποιον τρόπο στην αμερικάνικη τεχνολογία, με τον βασικό ανταγωνισμό να προέρχεται προς το παρόν απ' τη μεριά της Κίνας. Όμως, ζούμε στα χρόνια που οι διεθνείς σχέσεις βρίσκονται κάτω από βίαιη αναδιάρθρωση, ξανά με πρωτοβουλία του αμερικανικού κράτους. Εμπορικός και στρατιωτικός πόλεμος έχουν αρχίσει και εναλλάσσονται όλο και συχνότερα καθώς ο διακρατικός ανταγωνισμός οξύνεται, κάνοντας τα χρόνια της παγκοσμιοποίησης να μοιάζουν μια όμορφη ανάμνηση. Καθώς τα καπιταλιστικά κράτη, με γνώμονα τα εθνικά τους συμφέροντα, οργανώνονται για το μεταξύ τους πλάκωμα, αναπόφευκτα, αυτό που μάθαμε να αντιλαμβανόμαστε εδώ και 30 χρόνια σαν «δημοκρατικό» και «ελεύθερο» διαδίκτυο, θα αλλάξει εκ βάθρων.

«Ο κόσμος πιστεύει ότι τα δεδομένα είναι στο cloud, αλλά δεν είναι. Είναι στον ωκεανό».¹¹ τα λόγια αυτά ανήκουν στην Jayne Stowell, υψηλόβαθμη υπάλληλο της Google και υπεύθυνη για την επίβλεψη των πρότζεκτ κατασκευής υποθαλάσσιων καλωδίων. Η Stowell θέλει να τονίσει ότι ένα κρίσιμο κομμάτι της ψηφιακής υποδομής είναι υποθαλάσσιο και ο παραπάνω χάρτης που βρήκαμε στο ίντερνετ επιβεβαιώνει τα λόγια της. Χιλιάδες χιλιόμετρα υποθαλάσσιων καλωδίων απλώνονται στον παγκόσμιο χάρτη με πρωτοβουλία του αμερικάνικου κράτους συμβαδίζοντας με την κυριαρχία του αμερικάνικου στόλου στις παγκόσμιες θάλασσες. Σύμφωνα με τους αρμόδιους διάφορα από τα εν λόγω καλώδια κινδυνεύουν με κόψιμο από κράτη που αμφισβητούν την κυριαρχία αυτή. Ας πούμε, πριν μερικούς μήνες κάποια καλώδια τηλεπικοινωνιών στη Βαλτική κόπηκαν, σύμφωνα με τα δυτικά μίντια από κινεζικό πλοίο που σκόπημα έσυρε την άγκυρά του από πάνω τους.¹² Καθώς ο διακρατικός ανταγωνισμός αγριεύει, διάφορες από τις σταθερές της παγκοσμιοποίησης (όπως το ελεύθερο διαδίκτυο) θα αρχίσουν να αμφισβητούνται έμπρακτα.

Τα αμερικανικά τσοντοσάιτ γκρινιάζουν για τα κωλύματα που δημιουργεί το γαλλικό κράτος στη λειτουργία τους. Σε ένδειξη διαμαρτυρίας, στις αρχές του μήνα διέκοψαν την πρόσβαση στις ιστοσελίδες τους για το κοινό. Αντιθέτως, πρόβαλλαν τον παραπάνω πίνακα με τίτλο «Η Ελευθερία οδηγεί τον Λαό» του Ευγένιου Ντελακρουά,¹³ υπονοώντας μάλλον ότι έχει κυθεί αίμα για να μπορεί ο χρήστης να βλέπει τσόντες ελεύθερα.

στις πλατφόρμες των εταιρειών αυτών πρέπει να θεωρείται φορολογητέα συναλλαγή, καθώς υπάρχει ανταλλαγή των παρεχόμενων υπηρεσιών και των προσωπικών δεδομένων των χρηστών.¹⁰

Νοιάζονται τα κράτη για την προστασία των παιδιών; Απασχολεί τους αρμόδιους στα σοβαρά μήπως πάθουμε brain rot απ' τις πολλές τσόντες; Κομματάκι δύσκολο να καταπιούμε κάτι τέτοια αμάσπτα απ' τη στιγμή που μια απ' τις βασικές απόψεις μας είναι ότι τα κράτη μάς ετοιμάζουν να γίνουμε κρέας για οβίδες. Αν κάτι είναι βέβαιο σε αυτή τη ζωή είναι ότι η προπαγάνδα των αφεντικών δεν μας κάνει τη χάρη να ξεκαθαρίζει τις πραγματικές προθέσεις τους, αντίθετα το μόνο που κάνει είναι να σπέρνει διαρκώς τη σύγχυση. Ας πούμε, ένα από τα πολλά διδάγματα των χρόνων της καραντίνας είναι ότι ο εμπορικός πόλεμος, που πρακτικά τότε σήμαινε χιλιάδες καθημερινές απαγορεύσεις, μπορεί να συσκοτισθεί πίσω από κρατικά κατασκευασμένα αφηγήματα του είδους «πανδημία».

Πίσω από την κρατικά οργανωμένη σύγχυση, ο εμπορικός πόλεμος είναι ακόμα εδώ και όλο και συχνότερα αντικαθίσταται από την ένοπλη εκδοχή του. Οι ψηφιακές υπηρεσίες, αυτές που έχουμε μάθει να χρησιμοποιούμε «με το πάτημα ενός κουμπιού», θα γίνονται αντικείμενο απαγορεύσεων και δασμολόγησης με βάση την εξέλιξη του διακρατικού ανταγωνισμού, όπως και όλα τα υπόλοιπα καπιταλιστικά εμπορεύματα. Η «ελεύθερη» κυκλοφορία τους θα ξαναγίνει αντικείμενο σκληρής διαπραγματεύσεως, σε ένα διεθνές περιβάλλον που τα κανόνια έχουν μπει στο μενού κάθε διαπραγματεύσεως. Αποδεικνύοντας περίτρανα ότι το διαδίκτυο ούτε άυλο υπήρξε ποτέ, ούτε δημοκρατικό. Αντίθετα, ελέγχεται από αυτόν στον οποίον ανήκουν τα δίκτυα και οι υποδομές τους, δηλαδή τα έθνη-κράτη. Και αν αυτά αποφασίσουν ότι πρέπει να μάθουμε να ζούμε με λιγότερο Facebook, τότε έχουν και την ανάλογη ισχύ για να το επιβάλουν ενώ θα μας λένε ότι νοιάζονται για τα προσωπικά μας δεδομένα. Διότι η ύπαρξη των κοινωνικών δικτύων ήταν πρώτα και κύρια κρατική επιλογή κι ως παρουσιαζόταν σαν καταναλωτική επιλογή. Για όποιον έχει μάτια να το δει, η κρατική τους φύση γίνεται ολοφάνερη κάθε φορά που τα κινητά μας βουίζουν συντονισμένα με αφορμή κάποια καινούρια «έκτακτη ανάγκη». Να άλλο ένα από τα διδάγματα που μας κονόμησαν τα χρόνια της καραντίνας...

1. Walter Benjamin, Asja Lacin, *Νάπολη*, σελ. 40, Παρέγκλιος, 2023
 2. Silvia Federici, *Η κατασκευή της οικιακής εργασίας στην Αγγλία του 19ου αιώνα και η πατριαρχία του μισθού*, στο *Η πατριαρχία του μισθού*, Πότλας, 2023, σελ. 141.
 3. Nick Srnicek, *Ο καπιταλισμός της πλατφόρμας*, Τόπος, 2024
 4. Σχετικά με μια άλλη κρατική χρήση των καλωδίων μπορείτε να διαβάσετε το κείμενο στο παρόν τεύχος με τίτλο «Εδώ καλώδιο, εκεί καλώδιο, που είναι το καλώδιο; Ιστορίες «τριμερών συνεργασιών», καλωδίων και αγωγών».
 5. Σχετικά με τον διεθνή καταμερισμό της εργασίας μπορεί κάποιος να διαβάσει το Moritz Altenried, *The Digital Factory*, The University of Chicago Press, 2022. Για την υποτιμημένη εργασία που κρύβουν οι εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης δες το «Η κρυφή εργασία πίσω από την τεχνητή νοημοσύνη», *Antifa* #93, 12/2024
 6. «Brain rot»: προκαλούν τελικά τα social media «σήψη του εγκεφάλου»;, *lifo*, gr, 5/2025
 7. «Πρόστιμα εκατομμυρίων ευρώ από την Ε.Ε. σε Apple και Meta», *kathimerini*.gr, 4/2025
 8. «Pornhub, RedTube και YouTube κλείνουν τις ιστοσελίδες τους στη Γαλλία – Ο λόγος», *lifo*.gr, 6/2025
 9. «Κυβέρνηση: Τριπλή "φραγή" στα social media για τα παιδιά», *kathimerini*.gr, 12/2024
 10. «Η ιταλική εφορία απαιτεί 1 δισ. Ευρώ ΦΠΑ από Meta, X και LinkedIn», *capital*.gr, 3/2025
 11. Moritz Altenried, *The Digital Factory*, ο.π., σελ. 135
 12. «Το θρήνερ με τα κομμένα καλώδια στην Βαλτική», *kathimerini*.gr, 11/2024
 13. «Μηλόκο» σε 3 γνωστά σάιτ πορνό βάζει η Γαλλία – Οι χρήστες θα βλέπουν... Ντελακρουά», *typosthes*.gr, 6/2025

Είναι εμπορικός πόλεμος, αλλά με διαφορετικά ονόματα...

Το 2024 το πανεπιστήμιο της Οξφόρδης ανακήρυξε τον όρο brain rot ως λέξη της χρονιάς ορίζοντάς τον ως την «επιδείνωση της πνευματικής κατάστασης ενός ατόμου εξαιτίας της υπερκατανάλωσης ασήμαντου ή μη απαιτητικού περιεχομένου από τα social media και άλλες διαδικτυακές πλατφόρμες».⁶ Σύμφωνα με τα άρθρα που κυκλοφορούν η επιστημονική κοινότητα έχει προβληματιστεί βαθύτατα μήπως το ατελείωτο scrolling στο Instagram προκαλεί «σάπισμα του εγκεφάλου».

Τα τελευταία χρόνια, τα άρθρα με σαφές αρνητικό πρόσημο απέναντι στις (κατά βάση) αμερικανικές εταιρείες τεχνολογίας έχουν πολλαπλασιαστεί. Πιο συγκεκριμένα, τα άρθρα που κυκλοφορούν στις εφημερίδες αποκαλύπτουν μια τάση κατά την οποία τα ευρωπαϊκά κράτη εντός της επικράτειάς τους δημιουργούν σταδιακά κωλύματα και απαγορεύσεις ως προς την χρήση των ψηφιακών εφαρμογών. Οι αιτιολογήσεις ποικίλουν. Για παράδειγμα, τον περσινό Μάρτιο η Κομισιόν ξεκίνησε έρευνα που αφορούσε τέσσερις μεγάλες αμερικανικές εταιρείες τεχνολογίας (Apple, Alphabet, Amazon και Meta) για παραβίαση των κανονισμών της ψηφιακής αγοράς της Ευρώπης. Τελικά, ένα χρόνο αργότερα η Κομισιόν επέβαλε πρόστιμα συνολικά 700 εκατομμυρίων στην Apple και στη Meta.⁷

Πέρα από τις αντιμονοπωλιακές πολιτικές την τιμητική τους έχουν και οι αιτιολογήσεις που αφορούν την προστασία των παιδιών. Ας πούμε, από τον Ιούλιο του 2020 η γαλλική νομοθεσία απαιτεί από τις τσοντοσελίδες να λαμβάνουν μέτρα ώστε να διασφαλίζουν ότι οι χρήστες που παρακολουθούν είναι ενήλικες, χωρίς να αρκεί πλέον η επιβεβαίωση με ένα κλικ. Αυτό για τσοντοσελίδες όπως το αμερικανικό Pornhub αποτελεί σύμφωνα με την είδηση⁸ «θανατηφόρο οικονομικό πλήγμα», καθώς βασίζονται στην δωρεάν πρόσβαση σε πορνογραφικό περιεχόμενο, αποκομίζοντας έσοδα κυρίως από διαφημίσεις. Έπειτα, τον περασμένο Δεκέμβρη, η Αλβανία ανακοίνωσε 12μηνη απαγόρευση του (κινεζικών συμφερόντων) TikTok έπειτα από τη δολοφονία ενός εφήβου μετά από κάποιον online τσακωμό. Στην Ελλάδα, η αντίστοιχη συζήτηση περιλαμβάνει μέτρα περιορισμού της χρήσης των social media από παιδιά.⁹ Αλλά και ζητήματα φορολογίας και προσωπικών δεδομένων έχουν μπει για τα καλά στην ατζέντα. Ας πούμε, η ιταλική εφορία απέστειλε αίτημα πληρωμής ΦΠΑ ενός δισεκατομμυρίου ευρώ στις αμερικανικές Meta, X και LinkedIn ύστερα από πολύχρονη έρευνα για φοροδιαφυγή. Η ιταλική κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η εγγραφή των χρηστών